տեղեկութիւնը, որով կաղանդին նահապետական ոգեղ մէջ՝ բոլոր պղտիկներդ հասակի կոչուս կու գան գերդաստանի պետին ձեռքն համբուրելու, որ փոխադարձաբար իւր ծանուցի պահած ընծաներդ կու տայ. Արդէն տարազներդ կը ցուցընեն թէ նովելական մեր նահապետական ընտանեաց մէկ սիրուն դիմն է ներկայացուածը, որ՝ իրրեւ նիւթ եւ յաջող յղացում՝ կ'արժէր ճարտար վրձինով մը յաւէրժանալու։

2. Félix Ziem, գաղղիացի կամ գաղղիացած նշանաւոր նկարչին մասին հետաքրքրական կենսագրութիւն եւ իւր գործոց նկարագրութիւն մը կը պարունակէ անգղիական ամսաթերթի մը, զարդարուած այլեւայլ պատկերներով՝ նկարչին, իւր բնակութիւնն եւ իրեն քանի մը հոգալուած նկարներու։ („The Pall Mall Magazine". XXXVI, Nr. 151, p. 602–610.) Հետաքրքրական է այն պարագան որ հոգալուոր նկարիչն, "օրէսի ալ կրթութեամբն ու նկարագրովը„ գաղղիացի մ'եղած է բնականապէս, արեւմէն՝ ուրիշ ծագումն ունի, հայրենեաց հայ մ'ըլլալով։ Իւր պապը՝ Յովհաննէս (կը գրուի Jean Ziem) ծնած էր ի Կարին, եւ էր մին այն մանուկներէն, որոնք՝ ինչպէս ծանօթի է, կ'առնուէին բռնի "Նիրէրի„ գնդերը կազմելու։ Եւ իրրեւ այսպիսի "պաշտպանութիւն„ մը Տաճկական հեծելազօրու՝ մասնակցած էր Լեհական պատերազմին 1770ին։ Յովհաննէս այնուհետեւ կը հաստատուի նոյն օտար երկրին մէջ, եւ 1780ին կ'ամուսնանայ Կատարինէ Կրուգերինի (Krugerin) հետ. եւ այս ամուսնութենէն կը ծնանի 1783ին արդի նկարչին հայրը՝ Georges Barthélemy Ziem. Գէորգ գերի կ'իյնայ Գաղղեացւոց ձեռքը 1807ին Դանցիգի պաշարման ատեն։ Եւ այնուհետեւ իւր հայրենիքը կ'ըլլայ Գաղղիա, բնակելով ի Beaune' Գիժոնի մօտ։ Հօտ՝ Գէորգի երկրորդ ամուսնութենէն (— մօր անունն է՝ Anne Marie Goudot —) կը ծնանի նկարիչը՝ Félix Ziem, 1821ին Փետ. 6։ Պտղիկութենէն կը ցուցընէ նկարչական տաղանդ մը, եւ՝ օրէսի ալ հայրը հետամուտ էր զինքը ճարտարապետ մ'ընելու, չէ թողուր իւր սիրած ճիւղը։ Նախ 1841ին է որ կրնար այցելել Հռոմ եւ մանաւանդ Վենետիկ, որ այնուհետեւ իւր սիրելի քաղաքն եղած է, զոր ներկայացուցած է բազմաթիւ նկարներով։ Արդէն իւր հոգային եւ յաջողութեան հիմն եղած է իրեն (1852ին ներկայացուած) նկարը՝ "Ցեսարան Վենետիկէ„, Զարմանք չէ որ իրեն յորդորքնք մ'եղած է "նկարիչ Ադրիանի„, Սակայն նաեւ աբեւելքի համակրութիւն մ'ունեցած է եւ այցելած շատ տեղեր, յատկապէս Կ·Պոլիս՝ իւր Ոսկեղջիւրով եւ Բոսպորով, բայց նաեւ Եգիպտոս, ուր այցելած է Նեղոսի գծով մինչեւ Խարթում։ Բեղմնաւոր եղած է իւր վրձինը, որուն արդիւնքը՝ ի մէջի այլոց՝ գեղեցիկ հաւաքածոյ մը կայ ի Պարիս տեսչական սրահ մ'ալ կազմելով (Salle Ziem, Petit Palais.) Ուր ճշմարիտ հանճար եւ հոգալ կայ՝ անշուշտ չէ յապաղիր նաեւ շահագիտութիւնը՝ կեղծելու նոյն անունը։ Եւ անոր համար գերազանական տեղեկութեանց վարժողին շատ բնական կ'երեւայ կարգալ նոյն տեղը թէ անթիւ են նաեւ կեղծ նկարները, որոնք Ziem տարագրութիւնը միայն նմանցուած եւ կեղծեցք կը կրեն։

5. Տպիոյ Տիղն։ Եթէ այս տեղ կը յիշենք գրուածքս՝ միայն վերջին գլուխներուն կամ աւելի ճիշդ՝ մէկ գլխուն (գլ. Լ.) համար է։ Բուն գործքն, ինչպէս արդէն տիտղոսը կը բացատրէ, վերջին ծայրագոյն-արեւելեան (ռուս-Ճամբնական) պատերազմին առթիւ գրուած է, անգղիական մեծ թերթի մը մէկ թղթակցին կողմանէ։ Ժողովածոյ մը եւ թղթակցին նամակներուն, որոնք գրուած կամ արգելուած են բախտին բերմամբ աշխարհիս այլեւայլ անկիւնները։ Յառաջաբանը տարագրած է Հեղինակն ի Տիղնս։ Գործոյն ամենամեծ մասին նիւթն է բնականաբար պատերազմն եւ ռուսական ներքին կացութիւնը՝ պատրաստելով ժամանակակիցքս 1904 Յունուարէն մինչեւ Ապրիլ 1905։ Նոյնպէս բնական էր որ գիրքը զարդարող բազմաթիւ եւ յաջողած լուսանկար-պատկերները կապ ունենան գլխաւորաբար պատերազմի եւ յաղթացց հետ։ Կ'արժէ ասկայն կարդալ, օրէսի ալ ամէն կողմանէ թերութիւնէ զատ չելլայ, նախավերջընթեր գլուխը (գլ. Լ)՝ "Ապատամբութիւնն ի Կովկաս„, Հոս փորձած է Հեղինակը Բագուի առաջին (Փետր.) արհաւիրքը նկարագրել եւ պատճառները բացատրել. ուր՝ կարծենք, յատկանիշ կերպով գծուած են տեղացկան վարչութեանց ընթացքն ու անոր շարժառիթները։ Աւելի մանրամասն բացատրութեանց մէջ չենք կրնար մտնել հոս, քանի որ նիւթն ալ արդէն քաղաքական եւ թերթիս ծրագրէն դուրս է։ Միայն աւելցընենք որ թէ հոս եւ թէ յաջորդ գլխուն (գլ. ԼԱ) մէջ համամուսական շարժման մասին յայտնուած կարծիքներն եւ գուշակութիւնները շատ մասամբ արդարացած են յաջորդ դեպքերովը։ Այս մասին նկարներէն յիշենք "Ռեդրիկատեան վաճառականք„ եւ "Գուարիացոյ մը տիպարը„, Գրքին կցուած է Պատերազմի թատերավայրին քարտէս մ'ալ։

---

1 From Tokyo to Tiflis, uncensored letters from the war, by Frederic Arthur Mekenzie, special correspondent of „The Daily Mail". Lond. 1905. 8° pp. X+340. (32 լուսանկար-ֆիլմափով պատկերք, եւ 1 քարտէս։)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՑՄՆԱԿԱՆ

ՀՆԱԽՕՍՍԱԿԱՆ — Ասորատառ հայերէն արձանագրութիւն մը (պատկերազարդ). 65։

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ — Հայերէն եւ գրացի լեզուները. 68։ — Ստուգաբանական հետազօտութիւնք. 71։

ԳՐԱԿԱՆ — Յայտնութիւն Յովհաննու. 73։

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ — Հին Հայոց տեղւոյ անունները. 79։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Նոիչ, քննական ուսումնասիրութիւն. 86։ — Յուցակ ձեռագրաց Թաւրիզի. 89

ԱՇԼԵՏԱՑԼՔ — ԹԱՂԿՏԵՓՈՒՆՔ. 95։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅԱՆ

ՁԻԵՆՆԱ. ՏՊԵՐԱՆ ՈՐԴԱՆ ՑԳԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@